

MEGSZÓLALT "MUNICI-PÁL"

London és Ottawa között van egy kis különbség. Nemcsak nagyságra, hanem általános jellegre nézve is. A hétmillió brit székfőváros mellett ugyan számba sem jöhet a franciás benyomást keltő 125 ezer lakosú kis ontariói városka, honnan egész Kanada sorsát dirigálják. Sokan csodálkoznak is azon, hogy miképpen kerülhetett ebbe a "vidéki" helységbe a központi kormányzat minden tartozékával és szállásával egyetemben. Persze kevesebben csodálkoznak, ha figyelembe vesszük azt a versengést, ami Keletkanada francia-, illetőleg angol fővárosa: Montreal és Torontó között évekig folyt a kormányzat székhelyének birtokáért.

De nehogy régmúlt idők féltékenységi jeleit felidézve még véletlenül is eltérnénk a tárgytól, maradjunk csak annál, ahol elkezdődött. Azaz a London és Ottawa közötti különbségnél. Hát ez sok mindenben megnyilatkozik a legutóbb éppen életbe, husba és immár idegekbe vágó körülményekkel kapcsolatban. Röviden meg is emlékeztünk arról, hogy a londoni Canada House-ban milyen eredményes konferencia élén elnököt Bennett miniszterelnök, kinek személyét ezuttal sokkal nagyobb tiszteletben tartották, mint csak néhány évvel ezelőtt.

Az utóbbiak is megvolt a maga magyarázata. Az angolok nem szeretik, ha velük felülről lefelé beszél valaki, viszont azt nem bántják, ha ennek révén azután más országokkal szemben előnyöket csikarnak ki a brit világkereskedelm számára. Miután már eddig jutottunk, ne is menjünk tovább a igyekezőnk megállapítani azon eredményeket, amiket a Bennett miniszterelnök vezetésével lefolyt londoni buza-konferenciára a kanadai farmer számára jelent. Mert ugyebár annak lett volna valami értelme, ha végeredményben a termelő és a fogyasztó érdekében tegyenek igazságot azok a bizonyos nagyfejek?

Hogy tulajdonképpen mi történt Londonban, mi sem, arról sokat lehetne írni, de a lapnak más cikkében részletezett megállapodások egyelőre nem valami sok előnyről biztosítanak, jobban mondva mindaddig nem bírhatók el, míg a gyakorlatban ki nem próbálták azok életképességét. A megállapodások elégtelenségéről azonban máris hangzott el néhány szakértői megállapítás, azok nyomán számtalan újságírók, melyeken kívül a mult hét folyamán még egy eddig aránylag csendesen meghuzódó testület is hallatta panasz-szavát: a nagy gabonatermelő területek közigazgatási szerveinek küldöttsége.

Tehát "Munici-Pál" — mint ahogyan néhány magyar tisztelt a municipalitást nevezett körjegyzőségeket — megszólalt. Még pedig annak a küldöttségnek az alakjában, mely Bennett miniszterelnöknek közvetlen hazaérkezése után jelentkezett kihallgatásra. Ahelyett azonban, hogy a londoni paktumból várható lönyöket jöttek volna megköszönni ezek az adóbeszedő szervek — segélyt kértek. Még ez sem hozta volna ki sodrából az ország első tisztviselőjét, ha a municipalitást még a tavalyinél is több segélyt nem kért volna!

Kellemetlen helyzetbe került a miniszterelnök, aki nem is tagadta a nála megjelentek előtt a londoni tárgyalások után kiábrándítólag ható fogadtatást. Mint a keleti ipar-érdekek legközelebbi miniszterelnökévé nőtt politikusi szem elől tévesztette azonban, hogy Ottawa, ha még oly messzire esik is Nyugatkanadától, mégis sokkal közelebb van, mint London. Itt, az

ország fővárosában mégis jobban sajnó minden, ami a tökéletlen gazdasági rend és a különböző viszályok miatt bántja a termelőt, a dolgozót, a keresőt, az adófizetőt és a — munkanélküli vándort, kinek nincs fejét hol lehajtania.

A nagy angol újságok híradásából meggyőződhetünk Bennettnek még az ellenségei is, hogy rátermett, hozzáértő államférfi, aki bizonyos nagyvonalú elgondolásokat nagyszerűen tudna végrehajtani — például a saját papír- és gyufagyári üzemeiben, melyeket tényleg példás színvonalra is emelt. Ellenben maga az a példa, hogy Nyugatkanada granáriumban, a nem is olyan régen tejjel-mézrel folyó Saskatchewanban a municipalitások fele, szám szerint mintegy 140 nemhogy nem fogja tudni beszoigáltatni a kirótt adót, hanem egyenesen támogatásra, az ugynevezett relief-re szorul a kincstártól — nem sok dicsőretet rejtget a közelmúlt esztendő politikájának részére.

Ezelőtt két évvel több mint tízmillió dollárt utaltak ki az állampénztárból Saskatchewan kiszáradt vidékeinek felségelyezésére. Az idén hasonló összegre lesz szükség, noha az északi vidékeken aligha kérnek segélyt, mivel aránylag közepes a termés. A természeti csapásokon felül azonban még számtalan közgazdasági és hivatalos fonákaság rontja mindjobban a helyzetet, amit relief-fel sem lehet gyógyítani. Hogy mivel? Azt Ottawának is végre meg kell hallania: a kisemberek érdekeit védő törvényekkel!

Rockefellerék szövetségben a Szovjettel

A "MAGARA HAGYOTT" MOSZKVA ÉVEK ÓTA TEVÉKENY TAGJA A VILÁG EGYIK LEGPROFIT-ÉHESEBB KAPITALISTA ERDEKSZÖVETSÉGÉNEK — SZENZÁCIÓS RÉSZLETEK A SZINFALAK MÖGÖTT LEJÁTSZÓDÓ ÜZLETI SZEMFÉNYVESZTÉSÉRŐL

Az amerikai szenátus bankügyi bizottsága, amely az amerikai pénzügy világ több oszlopát megbuktatta, John Pierpont Morgant, a Wall Street koronázatlan fejedelmét ellen is vizsgálót indított, 80 millió dolláros adócsalás miatt. Egy hónapos szakadatlan tárgyalás után az államügyész a következő vádat emelte:

"Már eddig is bebizonyítottam, hogy a sokszoros milliók nem fizetik lelkiismeretesen jövedelmi adójukat. Bebizonyítottam, hogy a magánbankok sokmillió nyereséget vágnak zsebre a legrettenetesebb gazdasági válságok idején. Ellenkezik a közérdekkel, hogy a magánbankok befolyásuk alá kerítsék az ország vasutait, gáz villamosági és egyéb közhasznú üzemeinek túlnyomórészt és döntő befolyást gyakoroljanak a legfontosabb kereskedelmi vállalatok felett. Mindkét mutatója, hogy az idevonatkozó törvényeket jelentékenyen meg kell változtatni".

MORGAN AZ ANGOLOK, ROCKEFELLER AZ OROSZOK MARMARA HAJTJA A VIZET

A szenátusi vizsgálóbizottság működését egyelőre észre halasztották, amikor az időjárásal együtt talán a szenvedélyek is lehűlnek. Morgan időkben már Európába hajózott és Londonban egy nyilatkozott, hogy semmiféle "üzleti ügygel" nem akarja idejét tölteni. Ez a nyilatkozat annál nagyobb feltűnést keltett, mert az Egyesült Államokban a nagyiparok és a magánbankok éppen az elmúlt hónapokban folytattak szivós harcokat Roosevelt ellen, igaz, pénzügyi terveit ellen, igaz,

hogy vajmi kevés sikerrel. Amíg Morgan Európában időzik, addig leghatalmasabb ellenfeleit, az ifjabb John D. Rockefeller az új nagy nemzeti mozgalom élére állott a veszélyeztetett Morgan érdekeit.

A szenátusi vizsgálat csupán egyik jelenete annak a kulisszák mögött folyó óriási nagy küzdelemnek, amely nem csupán az Egyesült Államok, hanem az egész világot érintő gazdasági egyeduralomért folyik. Ennek a modern történelmi drámának féltett kincsét, a petróleum és olaj, a mozipar, szovjet-szállítások, bankok milliói felett való rendelkezés, a távol Kelet-, valamint Kína és Japánnal való kereskedelmi összeköttetés és a német érdekeltségek alkotják. A láthatatlan főszereplők a Morgan-ház és szövetségesei, ellenfelei pedig a Rockefeller-csoport, mely — mint látni fogjuk — Moszkvával egyetértésben akarja blótítani a maga óriási profitját.

ARANYRUBELEKEN HIZOTT MÉG CAZDAGABBÁ A BIBLIÁS MILLIOMOS

Amióta az Egyesült Államok legfelsőbb bírósága az antitrust törvény alapján feloszlatta a Standard Oil Társaságot, a Rockefellererekről csak adományszavakkal kapcsolatosan halott a világ. Tudományos halottak, iskolák és egyetemek bőszségeen részesültek abból a lottó mint félmillió dollárból, mit a 94 éves John D. Rockefeller szétesztett.

A feloszlított Standard Oil helyét harminc vállalat alakult, amelyek egyik-másikának évi jövedelme sokszorosan túlhaladja az eredeti anyavállalat hasznát. A Rockefellerek pedig szigorúan ragaszkodtak házi törvényükhöz, a nyilvánosság előtt csak bibliával kezükben és lehetőleg keveset szerepeltek.

Miódon a Rockefellerek különböző pénzügyi hadjárait vezénylő tábornoka ez év januárjában a newyorki Chase

National Bank elnöki székébe került, a Wall streeten az emberek sejtették, hogy valami nagy dolog van a levegőben. A Chase bank nemzetközi viszonylatban egyike a legismertebb pénzintézeteknek, amelyet néhány évvel ezelőtt a Bank de France pörölt, hogy a páncélkamrában letétbe helyezett szovjet-aranyakat, mint a franciák eredeti tulajdonát, megkaphassa. A Bank de France a pert elvesztette és a Chase most elengedő aranyfedezet birtokában, nyugodtan pénzügyi és szovjet kereskedelmi szerveknek az Amtorg-nak üzleteit. A nagytöke nem válogatós üzletfelekben.

PROFIT-ÉHSEK MOZGATJA A VILÁGOT NEW YORKTÓL — MOSZKVAIG

Amint Roosevelt elnök bevonult a Fehér Háza és bekövetkezett a bankzárlat, és a dollár zuhanása, Rockefellerék rugalmasan az új irányzathoz simulnak, sajtójuk pedig állandóan a szovjettel való gazdasági kapcsolatok fölvetését és az orosz kormányzat elismerését követeli.

A kulisszák mögé tekintve, könnyen érthetővé válik ez a nagy lelkesedés, hiszen Rockefellerék a Chase National Bank révén az oroszokkal összeköttetésben vannak, míg az angolokkal szoros kapcsolatot fenntartó Morgan-ház a Royal Dutch Shell olajtársaság pénzügye. Innen ered a Morgan-érdekeltség szovjet-ellenes állásfoglalása, mert hiszen az oroszok elkobozták a Royal Dutch olajmezőit, gyártelepeit, gyönyörűen kiépített, sokszáz mérföldes csőhálózatát és az egészet szöröstül-böröstül eladták Rockefellerék, a Standard Oil Company (rövidített nevén "Socony") és Vacuum Oil vállalatnak.

AMERIKA PÁNCÉLOSAI KÖZVETVE AZ OROSZ SAKKHUZASOKAT FEDEZIK

Rockefellerék vállalatolajjal nyereséget szolgáltatnak,

amelyből bőven fedezik az új befektetéshez szükséges tőkét, másrészt viszont üzleti számítások eléréséhez az is fontos, hogy jó viszonyban legyenek a washingtoni kormányzattal. Így aztán Perzsiában, Indiában, a Fekete tenger kikötőiben, avagy a kínai vizeken, ahol mindenütt óriási érdekeltségek vannak, Uncle Sam ágyúasztádjai szükség esetén megvédi a Rockefeller vagyonát, azaz — ha közvetve is — az amerikai nagykapitalizmus ennek révén szerves együttműködést tart fenn Szovjet-oroszországgal.

Rockefellerék eredetileg olajspekulánsok voltak. Az öreg "John D." vagyonát alapját az amerikai polgárháborúban szerzte, mint hadiszállító és hammasosan felismerve a petródeum fontosságát, minden pénzt abba fektette. Olajkutak furását és olajmezők feltárását többé-kevésbé kockázatos vállalkozásnak tartotta. Csak amikor Stewart eredes vette kezébe a Standard Oil Company dolgai, akkor tértek a fel dolgozó és értékesítő területről a kutató és feltáró ágra.

CSALÁS, MEGVESZTEGETÉS ALAPOZTAK MEG AZ OLAJ-VAGYONT

Stewart nem csupán új eljárásokat vezetett a gyártás folyamatába, hanem a délamerikai Peru államban szűz olajterületeket szerzett, midőn 1920-ban olajjás fenyegette a világot és Oroszország, amelynek olajtermelése 1900-ban lényegesen túlhaladta az Egyesült Államokét, a háborúk és forradalmi pusztítások következtében nem kerülhetett számításba.

Az olaj után való lázas kutatás készítette akkoriban Sinclair és Doheny olajmágnásokat, hogy százezer dollár megvesztegetés árán rávegyék a Harding-kormány belügyminiszterét a kincstár tulajdonát alkotó Teapot Dome és Elk Hills területek átengedésére. Három esztendőig tartott az inség, midőn aztán 1923-ban egyszerre nyolc igen gazdag forrásra akadtak, aminek következménye a tőzsdén óriási árzuhanás volt. Stewart, hogy vállalatának az inséges időkben is nyersanyagkészlete legyen, üzletet kötött a megvesztegetőkkel, akik később a nagy botránynak mind részesei voltak.

SPEKULÁNSOK ÉS BOLSEVIKOK TULEKEDNEK A HASZONÉRT

Kiderült aztán még az is, hogy ezek a spekulánsok saját társaságuknak 33.333.333 hordó olajat adtak el, hordónként 25 cent nyereséggel. Rockefellerék ezt rossz néven vették. Stewarttól, de szakításra és nyilván ellenségeskedésre csak akkor került a sor, amikor a Standard és gyermekel, a Socony és Vacuum, amelyek eddig a Royal Dutch Társasággal együtt működtek, ez utóbbit cserbenhagyva, 1927-ben megalkudtak Stallingal három esztendő időtartamra évi százezer tonna nyersolaj vételére.

A Morgan érdekeltséghez tartozó Royal Dutch ezt árulásnak minősítette. Igaz, hogy 1-dönként ő is vásárolt szovjetektől, de állítása szerint az árakat mindig ő diktálta és az ért nyereségből juttatott az előbbi birtokosoknak, így kárpótolván azokat a szovjet által elkobzott olajmezőikért. A csatlakozásra hadirendbe sorakozott az olajvilág. Szovjet-Oroszország védelmében a newyorki Standard és Vacuum Oil, Rockefellerék óriási sajtószervezetével, a másik oldalon a Royal Dutch.

Folytatás az 5-ik oldalon

AZ UTOLSÓ 'VIRTUS'-MAGYAR

IRTA: SZALAY LÁSZLÓ

Ő volt az utolsó magyar, aki se nem szántott, se nem vetett; nyeregen élte le az életét és térs birtokán csak terelgetett... Réter, ligetes, haragoszöld mocsaras volt ez az ekét soha nem látott szűzföld, nem volt azon porfelletet termelő homokdomb, inkább vizet csillagotott s a mérész szökésű füves halmokon virágzó bokrok rezegett a szellő. S minden baromfi más-már, kedvére való tájakot legelt.

A gulya, teszem, a nedves, tocsogó; ahol valósággal virágzott a legelt — édesbús kolomp-szóra. S ezek a rétek andalítóan szépek voltak, minden hónapban változtatták a színüket. Áprilisban, ameddig a szem el látott, minden sárga volt — mert akkor virágzott a golya-hír. Májusban meg nagy rózsaszínű székű tarkálták a haragoszöld alapot — mert a kakuk mécsvirág nyílt... A keménykötésű partos mezőkön meg a szilajméses ropogtatta az acélos füvet. Kényeskedve hánytá föl farát egy-nemely jölkött harmadfü s agodó nyertéssel hlvta elbolygott csikóját az anyakana. S ha vándorfelhő osont a nap elé, hogy meghomályosodott a mező, a nagyverű szilaj állatok megriadtak és megszaladt a ménes dübörögve.

Volt ostordurrogás a háhó. Hahó!... Hahó!... Száguldottak a csikósok, mint a fűgeteg — elejbe, elejbe!... És megfordították a ménest.

Retgett erejű ember volt az utolsó "virtus"-magyar, Pál bácsi. Olyan csontokkal, akár az oroszlan, s legfőbb gyönyörűsége a lovaglásban tellett.

Reggeltől estig nyeregen ült s nagycsontu, öles, nehéz ember létere egy Plutó nevű erős ménlovat nyargalt. Ha kötőzködött a mén — ágaskodott, forgott vagy rugott, — úgy meg tudta szorítani a két combjával, hogy ropogtak a bordái és ordított kinjában. Ezen a behemót ménen járta az országos vásárokat.

De hiába volt a sok mulatozás, féktelen nyargalás, lassan elhízott... Irtózatossá lett a csontos, inas oroszlanból... Nem tudott már lovagolni se, csak üldögélt egy öblös bőségekben, el-eluszonykált s ha fölriadt — ivott... Egyszer azt mondta a főfőszámadó juhásznak, Suhajtnak, aki együtt étkezett vele: — Olyan erősnek érzem magam, hogy földhöz tudnám verni a Samu bikámat is!...

— Hála Istennek! — De nem oda Buda, mert úgy érzem, megüt a guta, ha nem mozogok — hát idehallgass elhatároztam, hogy birkózni fogok! — Ahun e!... Dehát oszt kivel? — Azt is megmondom! Minden este keritessz ide három jurhaszt vagy csikót — a legerősebbeket... S aki odavág, annak száz pengőforintot adok!

Másnap három javakorabeli öles juhással állított be Suhajtnak... Valamennyien híres verekedők, az akasztófa a lapoc-

kájukra sütvé... Először elkezdtek etetni-Itatni őket, s mikor a bor már dolgozott bennük, az arcuk kivörösödött, mint a paprika, megkezdődött a rettenetes torna... Csikoráltak a fogak, döntött a padló és kirobbant az elfojtott káromkodás... És mint a macskák, csak úgy repültek a sarokba a juhások...

— Megálljatok — bömbölt az öreg — levetem a kabátot meg a mellényt, föltűröm az ingem ujját, aztán esetek nekem mindhárom egyszerre!... Azoknak már vérben forgott a szemük, üvöltött bennük a dühös szegyenkezés, gyilkos tekintet vetettek a sarokba tömasztott szörnyű kampósbotok felé... Suhajtó fölfigyelt tekintetüket, lekaptott egy puskát a fegyvertárolóból, töltényt taszított bele s elejbeállott a kampósbotoknak... — Gyűhettek! — ordította a nekivekötött öreg. Mire azok rávetették magukat, mint a vadállatok...

Az elsőt torokkapta, a másikat megmarkolta lenn az oldalát, ott, ahol a bordák kezdődnek és emelni kezdte, hogy a harmadikhoz csapja... Irtózatossá ordított a juhász: a rettenetes markolás kirepített az oldalát — csak úgy dőlt a vére... — Nem lesz semmi bajod!... Suhajtó bevisz a városba s a kirurgus bevarr!... És saroglyára fektetve a "sebesültet, kicipeltek a szobából... A birkózás a történetek után elmaradt... Senki se volt hajlandó száz forintért kirepített az oldalát. Az öreg hát üldögélt

ivott... S lassanként mint a fagyóvíz a fagyóvíz, megkötözködött az asztma képében az elmúlás... Fojtogatta a köhögés... Kínosan vette a lélegzetet... A halántékán megdagadt az erek s a két szem vérből uszított... De azért még sokáig leköhögte a torkáról a halált... Folyton a halálra dühösködött. Szidta, piszkolta: — Hisz csak elkaphatnám a nyakát — dörmögte — csak félkézrel kaphatnám el, úgy odamázolnám, hogy száz évig se rakná össze a csontjait az örök... — Ugy ám — mondta öreg Suhajtó — csakhogy a halál láthatatlan!... — Gyáva kutya — vagy álljon ki hát velem! — Azaz, hogy egyszer látható... Mikor az embernek elérkezett az utolsó órája, utolsó perce... Akkor megmutatkozik a szobában... — Igaz ez, Suhajtó? — Hát csakis. Házsen a régi íróskor oktatják, hogy megáll a halálóok fejénél, mérget csöpöpt a nyelvükre, oszt' atul tal halnak meg!... — Nagyon jól van, Suhajtó!... Hát nekem az az utolsó perc bőven elég lesz ahhoz, hogy ha bejön a szobába, pozdorjává törjem a csontjait!... És ettől kezdve nyugodtan várta az utolsó percét... Abban a boldog tudatban, hogy a csizmája sarka alá taphatja a jelentkező csontembert... De nem is szerettem volna a halál bőrében lenni!... Nem én!...

Egyszer névnapot tartott... Vendégül látta a falu csikóit,

gulyásait, juhászeit — vagy huszát... Két juhász hordta be üstnek is beillő öblös bográcsban a birkapörköltet és körben járva, mertek kinek-kinek egy kalapnagyságot vaskanállal... Ettek komor hallgatással, jóleső falással — akár a farkasok... S valamennyi között elől járt jó példával maga az ünnepeit, a házigazda... Mikor a tőpörtös tejfőzős turócsuszával is elbántak, kivörösödött az öreg és csak úgy harmatozta a verejtéket... Ivott, mint a teve, hogy hűtse magát s egyszer csak érezte, hogy környékezte a — guta... — No most!... Körülnézett dühös kíváncsisággal, s az egyik sarkon megakadt a szeme... Fölordított, odamutatva: — Ki cselleng ott, a szögletben?!... Mindenki odameredt... — Gyer' elő, hadd nézzek a szemedbe, ha mersz!... A vendégek nem láttak semmit. S talán éppen ezért dermedt meg a szívük és állott égnek minden hajukszála... — Hát ha nem jössz, gulya pimasz, majd hozzád megyek én!...

Azzal fölállt s a mázsás borszékét félkézrel fölkapva, elindult a sarok felé... Több se kellett a halálrámült vendégeknek; egymás hegyén-hátán, vadul menekültek. Az öreg meg belevágta a borszékét a titokzatos sarokba, hogy ezérbe szakadt s utána rávetette magát a titokzatos valakire és birkózott, küzdött vele, irtózatossá dobogás, fogcsikorgatás és ilhégés közepette... A megugrott vendégek még

ab áblakon se mertek benézni, az istállóba menekültek, ott rázta őket a hideg, hogy csak úgy citeráztak... Egyszer csak irtózatossá csőrömpölés közepette kitért az ebédülőszoba egyik ablaka — rámostól — s utána, néhány pillanat múlva, megjelent az udvaron az öreg, harsogó kacagással... Az inge rongyokban lógott le róla, az arca, karjai összekaromolva... — Hej pástorok!... Asztalhoz ülni! Elintéztem az ügyet... Azok fogvacogva jöttek és dadogva kérdezték: — Dehát ki is volt tulajdonképpen?!... — A halál, gyáva bitang!... Hallani se akarok róla többet!... És másnap a gazdaasszony egy kettőtört kaszát, kilenc zápfogat és egy szegy-csontot söpört ki az ebédülőből, amiből elképzelhető, minő siralmasan végződött a hivatalos vendég látogatása...

Még hét évig élt az öreg, s akkor se halt meg, mert a halál tájára se mert menni... Hanem egy kiadós ebéd után elszenderült, majd elaludt olyan mélyen, hogy nem tudták fölkelteni... Mit volt mit tenni: gödröt ásztak neki, bedugták — és földet huztak rá... S azóta alszik rendületlenül az utolsó "virtus"-magyar...

